

Жаңа бастаған инвесторлардың қаржылық сауаттылығын арттырудағы KASE рөлі

20.12.2022

Қазақстан қор биржасындағы сауда-саттықтың жиынтық көлемі 2022 жылдың 11 айында өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 59 %-ға өсіп, 235,5 трлн теңгеге жетті. Оның ішінде бағалы қағаздар нарығындағы мәмілелер көлемі 38 %-ға ұлғайып, 7,6 трлн теңгені құрады. **KASE эмитенттерімен және инвесторларымен жұмыс департаментінің директоры Зарина Әбитаева BAQ.kz сайтына берген сұхбатында жаңа бастаған инвесторлардың қаржылық сауаттылығын оқыту мүмкіндіктері және KASE алаңында инвестициялау құралдары туралы айтып береді.**

KASE туралы айтып беріңізші. Ол қор нарығында қандай рөл атқарады?

- KASE инфрақұрылымдық қатысушының маңызды рөлін атқарады, соның арқасында бағалы қағаздармен сауда-саттық жасау үшін жағдайлар жасалады: тиісті сауда-саттық жүйесі бар, саудаланатын құралдардың тізімін қалыптастырады, сауда-саттыққа қатысушылардың тізбесін анықтайды және мәмілелер жасау ережелерін белгілейді.

Биржа бағалы қағаздармен және қаржы құралдарымен сауда-саттықты ұйымдастырудың әмбебап алаңы болып табылады. Осылайша, бастапқы нарықта мемлекет пен бағалы қағаздарды шығаратын және сататын компаниялар экономика мен бизнесті дамытуға ақша тартады, ал инвесторлар – жеке және заңды тұлғалар – басқа инвесторлармен сауда-саттық жасау арқылы өз салымдарын одан әрі арттыру үшін акциялар мен облигацияларды сатып алады.

KASE сауда-саттық жүйесі бар, саудаланатын құралдардың тізімін қалыптастырады, сауда-саттыққа қатысушылардың тізбесін анықтайды және мәмілелер жасау қағидаларын белгілейді. Биржада өзара байланысты 4 нарық бар: қор, валюта, ақша және туынды қаржы құралдарының нарығы. Бұл өзара байланыс KASE-дегі инвесторларға бағалы қағаздарды сатып алуға және сатуға, бағалы қағаздар кепілімен қарыз алуға, валютаны айырбастауға, сондай-ақ фьючерстерді сатып алу арқылы мерзімді нарықтағы тәуекелдерді сақтандыруға мүмкіндік береді.

- KASE-де инвестициялауға арналған қандай құралдар бар?

- KASE-де 1 440-тан астам саудаланатын қаржы құралдары бар. Акциялар, корпоративтік облигациялар, мемлекеттік бағалы қағаздар, депозитарлық қолхаттар, пай қорлары, ETF, фьючерстер, репо және шетел валюталары сияқты құралдар бар. Соңғы үш сауда жылында жеке тұлғалардың ұжымдық инвестициялар мен акциялар нарығына қатысуы қор нарығының айналымының шамамен 50 % құрайтынын атап өткім келеді, бұл өте жоғары көрсеткіш болып табылады.

2021 жылдан бастап Биржада KASE Global шетелдік бағалы қағаздар секторы жұмыс істейді, онда әлемде белгілі компаниялардың 52 атауының – Apple, Tesla, Airbus, Microsoft және басқалардың бағалы қағаздарын сатып алуға болады.

Ең өтімді, яғни инвесторлар арасында неғұрлым танымал – өтімділіктің бірінші класындағы бағалы қағаздар тізіміндегі 30 қаржы құралы. Олардың 8-і – KASE индексіне кіретін ең көп

сұранысқа ие акциялар: "Банк ЦентрКредит" АҚ, "Қазақстан Халық банкі" АҚ, Kcell, KEGOC, "Қазатомөнеркәсіп" АҚ, "Қазақтелеком" АҚ, "ҚазТрансОйл" АҚ және Kaspi.kz.

МБҚ-дан эмитенттері Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Ұлттық Банк және әкімдіктер болып табылатын облигациялар KASE-де саудаланады. KASE алаңында Оман Сұлтандығы, Түркия және Австрия республикалары, Сауд Арабиясы, Катар және АҚШ МБҚ бар.

Бұдан басқа, KASE-де "ҚазМұнайГаз" ҰК" АҚ, "Қазақстанның Даму Банкі" АҚ, "Банк ЦентрКредит" АҚ, "QazaqGaz" ҰК" АҚ, "Самұрық-Қазына" ҰӨҚ" АҚ, "Жайықмұнай" ЖШС, "Азық-түлік келісімшарттық корпорациясы" ҰК" АҚ, "5A OIL (5A ОИЛ)" ЖШС және ЕАДБ еурооблигациялары саудаланады.

- Соңғы жылдары елдегі қор нарығына деген қызығушылық күрт өсті және Қазақстанның көптеген азаматтары инвестор болғысы келеді. Оларға қандай әрекеттерден бастау керектігін айтып беріңізші?

- Бастау үшін бағалы қағаздарға инвестиция салумен алғаш рет бетпе-бет келген қазақстандықтар мұндай қадамға қаншалықты дайын екендіктерін түсінуі керек. Олар бағалы қағаздарға қанша ақша сала алатынын есептеп, күтулер, мақсаттар мен мерзімдер туралы шешім қабылдаңыз.

Бағалы қағаздармен сауда жасау үшін келесі сілтеме бойынша KASE сайтында лицензияланған брокерлік компанияны таңдау қажет: <https://kase.kz/ru/membership/#brokers>. Лицензияны тексеру жалған брокерлер мен алаяқтарға жол бермеу үшін маңызды. Брокер шот ашады, оны толтыру үшін реквизиттер береді және онлайн сауда-саттық платформасында бағалы қағаздарды сатып алуға немесе сатуға өтінім беруді түсінуге көмектеседі.

- Жаңа бастаған инвесторлардың қаржылық сауаттылығын оқыту үшін KASE қандай іс шаралар өткізеді?

- KASE тұрақты негізде қашықтықтан форматта тегін оқыту вебинарларын өткізеді, оларды кейіннен Биржаның YouTube арнасынан көруге болады.

"Биржалық симулятор" білім беру жобасын қор нарығында жұмыс істеудің практикалық дағдыларын алғысы келетін ЖОО студенттері мен бөлшек инвесторлар үшін KASE жүргізеді. Сондай-ақ, биржалық сауданы танымал ету және инвесторлық базаны кеңейту үшін KASE жыл сайын "Бөлшек инвесторлар конкурсын" өткізеді, оның шеңберінде жеке тұлғалар нақты сауда-саттық тәртіптемесінде KASE Индексі мен KASE Global секторына кіретін акциялармен кемінде екі сатып алу-сату мәмілесін жасай алады.

Биыл Биржа бағалы қағаздар нарығының құралдарын талдау және инвестициялық портфельді құру ережелері тақырыбында "KASE-дегі менің портфелім" оқыту бағдарламасын іске асырды. Бөлшек инвесторлармен жұмыс істеуге арналған коммуникациялар терезесі ретінде Биржа биржалық ақпаратқа қол жеткізуді және "Биржалық симулятор" оқу сауда-саттығынан өтуді жеңілдету үшін KASE Mobile мобильді қосымшасын іске қосты.

- Жақында "ҚазМұнайГаз" IPO өтті. Ол қалай өтті? KASE алаңында қандай қаржыландыру көлемі тартылды?

- Әлеуетті бөлшек инвесторларды барынша қамту үшін KASE "ҚазМұнайГаз" ҰК АҚ IPO шеңберінде бірқатар іс-шаралар өткізді. Сауда-саттық жүйелері дайындалып, сыналды, ақпараттық және оқыту материалдары әзірленді. Тақырыптық ipo.kase.kz сайты құрылды, Business FM-де "KASE-мен IPO-ға қатысыңыз" бағдарламасының 5 подкастының шығарылымдары шықты, "IPO дегеніміз не?" және "IPO-ға қалай қатысуға болады?" бейнесабақтары түсірілді. Алматы және Астана жоғары оқу орындарында "KASE FEST" қазақстандық брокерлердің 4 жәрмеңкесі және "Pro IPO: нені білу керек және қалай қатысу керек" вебинары өткізілді.

ҚМГ жай акцияларына жазылуға қатысуға өтінімдерді қабылдау осы жылдың 9 қарашасынан 2 желтоқсанына дейін созылды. ҚМГ жай акцияларын жария бастапқы орналастыру қорытындысы бойынша оларға жазылу арқылы KASE сауда-саттық жүйесінде 137,5 млрд теңге тартылды, бұл осы IPO шеңберінде инвесторлардың қанағаттандырылған өтінімдерінің жалпы көлемінің 89 % құрайды. Бұл IPO Қазақстан тарихындағы ең ірі IPO болды.

Толығырақ: <https://baq.kz/investorlyqty-zhana-bastagandarga-qarzhilyq-kenes-294232/>